

El 2010 és la data límit que s'ha posat Europa per crear un espai comú a l'educació superior europea, conegut per 'pla de Bolonya'. L'aplicació gradual a l'estat espanyol ha fet saltar les alarmes dels sindicats d'estudiants, que el consideren una privatització encoberta de la universitat pública.

Sota el lema "La universitat pública no progressa adquadament", milers d'estudiants van sortir el 15 de novembre passat als carrers de Barcelona -12.000 segons els organitzadors, 3.400 segons la guàrdia urbana- en la manifestació més multitudinària de les que s'havien convocat a diversos punts dels Països Catalans per protestar contra el *pla de Bolonya*. Així és com es denomina el procés de convergència cap a l'espai europeu d'educació superior (EEES), per mitjà del qual es pretenen harmonitzar els diversos sistemes educatius universitaris de la Unió Europea. Amb l'EEES es vol potenciar la mobilitat dels estudiants pel territori i millorar-ne la incorporació a un mercat laboral unificat europeu. A més, el pla té l'objectiu de donar als estudiants les eines necessàries per a un aprenentatge permanent, bo i reduint les classes magistrals i fomentant la participació dels alumnes.

Però per atènyer aquests objectius es van implantant un seguit de reformes que, per als sindicats d'estudiants d'arreu d'Europa, implicaran el desmantellament de la universitat pública, a la qual només podrà accedir una elit.

Les reformes. El procés de Bolonya marca unes directrius generals que els països participants han de concretar amb reformes internes. D'aquí ve que la manera d'implantar el pla al territori europeu sigui tan desigual. Si a Itàlia, per exemple, ja fa temps que la reforma va endavant, a l'estat espanyol encara hi ha molt camí a recórrer. Però, quins són els elements comuns del procés?

El més important és la creació de dos nivells d'estudis: el grau, en què s'unifiquen llicenciatures i diplomatures, i el postgrau o màster. El primer nivell, de tres anys o quatre de durada, va enfocat a assolir uns coneixements generals bàsics per a la integració al món

Examen al pla de Bolonya

laboral, mentre que el segon, d'un o dos anys, pretén l'especialització de l'estudiant. El problema que pot tenir aquesta estructura és que, arran de la importància que agafen els màsters, els graus passen a ser títols devaluats i que només els postgraus, que tenen un preu força més elevat, siguin vàlids per a poder accedir a una gran part de llocs de treball.

Per a la comissionada d'Universitats de la Generalitat, Blanca Palmada, que considera que "el pla és positiu", aquesta devaluació no s'ha de produir, però afirma que cal estar amatent per a evitar-la: "El risc seria que algun dels graus no fos acollit pel mercat

de treball com una capacitació suficient i només fos un pas al màster", però "això no ha de passar", conclou. Els sindicats d'estudiants, per contra, afirmen que en alguns països on el pla va més avançat ja s'ha observat aquesta pèrdua d'importància del grau i, per tant, creuen que aquí passarà això mateix. "El grau es convertirà en una mena de formació professional o d'annex al batxillerat i els qui vulguin una bona educació universitària hauran d'acabar fent màsters, molt més cars", diu Andreu Font, membre de l'Associació d'Estudiants Progressistes (AEP), entitat que va convocar la manifestació del 15 de novembre, juntament amb el Sindicat d'Estudiants dels Països Catalans (SEPC). Per això l'AEP reivindica que es "garanteixi l'accés als postgraus assegurant un nombre suficient de places i un preu veritablement públic".

Aquesta estructura a dos nivells, a més, desperta una altra controvèrsia. Mentre que la majoria de països europeus es decanten per una durada de tres anys del grau més dos del postgrau, decisió abonada per la Ge-

De la Sorbona a Londres, passant per Bolonya

L'espai europeu d'educació superior va gestar-se a la Declaració de la Sorbona, l'any 1998. Els ministres d'Educació de França, Alemanya, Itàlia i la Gran Bretanya van reunir-se a la universitat parisenca i van fer una declaració conjunta demanant "l'harmonització del disseny del sistema d'educació superior europeu". Un any més tard, la Declaració de Bolonya, que ha donat nom al procés, establí les bases per a començar a construir un espai comú en l'educació universitària i, a partir d'aquest document, els estats participants han anat fixant les directrius a seguir en diverses reunions fetes a ciutats com ara Praga, Berlín o, el maig passat, a Londres. En tot aquest temps, i tenint en compte que diversos països de fora de la UE s'han adherit al pla, ja hi ha 45 estats que participen en el procés.

Actualment, els països més endarrerits s'afanyen a aconseguir la integració al sistema educatiu europeu el 2010, amb la incògnita -encara per resoldre- si aquest any entra en el termini d'implantació o no.

neralitat i els rectors de les universitats catalanes, el govern espanyol vol un model de 4+1, és a dir, quatre anys per al grau i un -o dos, en certs casos- per al postgrau. Blanca Palmada explica que aquest fet crearà desigualtats quan “estudiants que al seu país d’origen només hauran cursat tres anys per a obtenir un grau” vinguin a Catalunya a fer un màster, “mentre els estudiants d’aquí encara faran un quart any”. “Són ganes de perdre competitivitat fent un esforç addicional”, afirma. La comissionada també es mostra crítica amb el govern del PSOE que es nega a ajudar econòmicament les comunitats autònomes en aquest procés: “La decisió d’integrar-se a l’espai europeu, que és positiva, havia d’anar acompanyada d’uns recursos addicionals” del govern espanyol, “però Madrid ho considera un canvi organitzatiu que no requereix més inversions”.

Els nous crèdits. Una altra característica del pla de Bolonya seran els crèdits ECTS (European Credit Transfer System); l’estàndard que han adoptat les universitats de l’EEES per garantir l’harmonització i la qualitat de les titulacions. Aquests crèdits es diferencien dels actuals perquè no es basen només en les hores lectives de l’estudiant, sinó en el treball personal, cosa que inclou, a més de les classes, el temps d’estudi i d’elaboració de treballs i pràctiques. S’estableix, amb aquest crèdit, un nou còmput d’hores que, segons diverses entitats estudiantils, originen la figura de *l’alumne a temps complet*, és a dir, que augmenten les hores que l’estudiant ha de dedicar a la universitat i, per tant, li impedeix de compaginar la feina i els estudis. Per contra, la comissionada d’Universitats creu que tot “depèn de com s’apliqui” el pla, i afirma que les universitats han de trobar “fòrmules perquè no necessàriament la manera d’aprendre sigui presencial”. “Hi ha moltes maneres d’ensenyar compatibles amb la nova metodologia de Bolonya i no pas incompatibles amb una presencialitat reduïda o amb uns horaris diferents”, conclou.

D’una altra banda, tampoc no ha estat ben vista l’aparició del concepte de *crèdits salaris* -préstecs als estudiants que han de retornar quan

Manifestació pels carrers de Barcelona el 15 de novembre propassat.

comencin a tenir ingressos-, defensats recentment per Josep Huguet, conseller d’Innovació, Universitats i Empresa. Blanca Palmada considera que s’ha de “valorar amb prudència” i que hi ha d’haver “totes dues coses: beques i crèdits”, mentre que els sindicats d’estudiants temen que aquests préstecs vagin substituint les beques. Per a Andreu Font, “no seria cap mala idea si fos un suplement a l’oferta pública de beques, però a molts països acaba passant que aquesta oferta va desapareixent perquè surten molt més a compte” els crèdits. “No pot ser, com passa a llocs com Anglaterra, que la gent s’hipotequi per pagar-se els estudis.”

Adaptar-se al mercat. Les directrius del procés de Bolonya posen un èmfasi especial a remarcar que l’educació universitària ha d’anar enfocada a l’eficiència del mercat, una visió que també ha estat criticada durament.

El contrari al pla consideren que aquest enfocament *mercantilitza* l’educació i trenca l’autonomia de la universitat, perquè tothom ha de tenir dret d’estudiar allò que vulgui, independentment de les demandes del mercat.

De fet, el govern de José Luis Rodríguez Zapatero, a través de la subcomissió d’Humanitats, ja va provar d’eliminar l’any 2005 la carrera d’Història de l’Art -que havia de passar a integrar-se dins la d’Histò-

ria- i diverses filologies, entre les quals la catalana. Poc després, les crítiques i les mobilitzacions van fer recular en part aquestes pretensions, però la retallada concordava, segons els estudiants, amb la filosofia del pla de Bolonya, atès que aquestes carreres no tenen un interès econòmic directe a les empreses privades.

En l’àmbit lingüístic, diversos sindicats catalans han alertat també sobre la possible disminució de l’ús del català arran de l’aplicació del pla. La mobilitat creixent dels estudiants europeus i la potenciació dels màsters en serien els motius. En aquest sentit, Blanca Palmada afirma que l’ús creixent de l’anglès als postgraus ja és una realitat que considera positiva i que s’ha de potenciar. Actualment, el 10% dels màsters fets al Principat són en anglès i un 30% tenen alguna assignatura en aquest idioma. Pel que fa als graus, la comissionada ha explicat que l’ús del català i el castellà no variarà, i ha recordat que “les llengües de docència que el govern promou”, i continuarà promovent, “són el català i l’anglès, perquè són les que necessiten empenya”.

De moment, el govern espanyol continua les reformes per aplicar el procés d’integració universitària a Europa, però, alhora, molts estudiants ja han posat nota a un pla que, per a ells, no arriba a l’aprovat.

Joan Serra